

РОЗДІЛ 4

ТЕХНОЛОГІЇ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ

УДК 37.016:78

ФЕДОРИШИН В. І.

м. Київ, Україна

КРИТЕРІАЛЬНО-РІВНЕВИЙ АНАЛІЗ АКМЕОЛОГІЧНОГО РОЗВИТКУ СТУДЕНТІВ ІНСТИТУТІВ МИСТЕЦТВ

У статті розкрито критеріально-рівневий аналіз акмеологічного розвитку майбутніх учителів музики в інститутах мистецтв педагогічних університетів. Виокремлені рівні формування визначеного феномену, намічені шляхи подальшого акмеологічного розвитку майбутніх учителів музики.

Ключові слова: критеріально-рівневий аналіз, майбутні вчителі музики, акмеологічний розвиток, інститути мистецтв.

Постановка проблеми. Радикальні зміни в освітній політиці України визначаються у контексті європейської освітньої Болонської консолідації з орієнтацією на загальнолюдські цінності, етнопедагогічні пріоритети та новітні технологічні процеси. У цьому контексті реформування вищої освіти України, перш за все, пов'язане з підвищенням якості підготовки фахівців та модернізацією системи оцінювання професійного розвитку майбутніх учителів. Реформування сучасного суспільства, насамперед, неможливе без його духовного оновлення, відродження культурних традицій, орієнтації на духовні цінності, що висуває нові вимоги до професійної підготовки вчителів музики [1, 45]. Враховуючи багатоплановість фахової діяльнос-

ті вчителів музики, котра включає організа-торську, психолого-педагогічну, художньо-творчу роботу, необхідно готувати не лише високо професійних фахівців, але й орієнтуватися на творчість, новаторство, здатність до створення неповторного та досконалого у практичній діяльності, володіння високим рівнем фахових умінь, компетентністю, творчою готовністю до продуктивно-акмеологічного самостановлення, спрямованості й технологічності як важливих рис професіоналізму вчителя [2, 133].

Мета статті полягає у критеріально-рівневому аналізі акмеологічного розвитку майбутніх учителів музики в інститутах мистецтв. Адже високі вимоги до якості фахової підготовки учителів музики зумовлюють необхідність

створення та впровадження цілісної системи акмеологічного розвитку студентів музично-педагогічних факультетів та інститутів мистецтв педагогічних університетів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вітчизняна вища школа має значні здобутки в галузі підготовки майбутніх фахівців до діяльності у сфері музичного мистецтва, особливо музично-педагогічного (Л. Коваль, О. Олексюк, В. Орлов, Г. Падалка, О. Пехота, Г. Побережна, О. Ростовський, О. Рудницька, Т. Танько, В. Шулґіна, О. Щолокова та ін.). Завданнями освітнього процесу на сучасному етапі виступають: формування акмеологічного саморозвитку, творчої активності, самостійності та успішності. Базою цих досліджень стали праці таких дослідників, як: Б. Ананьєв, О. Бодальов, Н. Гузій, А. Деркач, В. Зазикін, А. Козир, Є. Климов, Н. Кузьміна, А. Маркова, Г. Падалка, Н. Сінягіна та ін.

Аналізуючи психолого-педагогічні та мистецтвознавчі дослідження необхідно зосередитись на змістовій конкретиці творчої сутності діяльності вчителя музики, з'ясувати, чому фахівці в недостатній мірі володіють творчими способами діяльності, чому у них не розвинуто потяг до самопізнання та продуктивно-акмеологічного становлення. Як засвідчили емпіричні дослідження, ці негаразди значною мірою пов'язані з недоліками професійної підготовки фахівців, зокрема, із відсутністю теоретичного і практичного знання щодо перспективи і реальних способів досягнення студентами вершин професіоналізму. Установка на усереднену підготовку, орієнтація не на найвищий, а лише на достатній її рівень, що переважає в теорії і практиці музично-педагогічної освіти, актуалізують проблему акмеологічного розвитку майбутніх учителів музики. На часі є введення до наукового обігу усього фонду психолого-педагогічних та мистецтвознавчих знань із питань, пов'язаних із розробкою специфіки акмеологічного розвитку вчителя музики.

Виклад основного матеріалу. Результати теоретичного узагальнення щодо проблеми підготовленості до фахової діяльності майбутнього вчителя музики дозволили нам визначити найбільш характерні ознаки цілісності структурної побудови моделі досліджуваного феномена: інтегральну єдність когнітивно-мотиваційного, фахово-орієнтаційного, комунікативно-поведінкового, проєктивно-корекційного та діяльнісно-творчого компонентів. Створення структурної моделі навчально-виховного процесу, спрямованої на оптимізацію фахової підготовки студентів, спонукало до діагностичного

визначення критеріально-рівневої сформованості досліджуваного феномена на основі виділених показників, з урахуванням переліку вимог до фахівців мистецьких спеціальностей, передбачених Державними стандартами вищої школи, методик викладання фахових дисциплін, педагогіки мистецького спрямування.

Розробка структурної моделі акмеологічного розвитку майбутніх учителів музики дозволила визначити критерієм когнітивно-мотиваційного компонента міру спрямованості студентів на особистісно-професійне зростання, пізнання та самопізнання. Показниками даного критерію виступають: вияв у студентів усвідомленого ставлення до оволодіння музичним мистецтвом; прояв інтересу до певного виду музично-педагогічної діяльності.

Узагальнення досвіду фахової підготовленості майбутніх учителів музики спонукало до визначення критерієм фахово-орієнтаційного компонента ступінь психологічної установки на музично-педагогічну діяльність. Показниками даного критерію є уміння аналізувати процес і результати власної музично-педагогічної діяльності; вияв особистісної спрямованості майбутніх учителів музики в осмисленні навчального матеріалу.

Визначення міри оволодіння педагогічною взаємодією з дитячим творчим колективом виступає критерієм комунікативно-поведінкового компонента. Показниками даного критерію є: прояв конгруентності та толерантності у роботі з творчим колективом; уміння ідентифікувати себе з твором мистецтва у процесі його інтерпретації.

Ціннісне співвідношення знань та вмінь студентів інститутів мистецтв дозволило визначити критерієм проєктивно-корекційного компонента ступінь розробки проєктування тактики особистісного та професійного розвитку. Показниками даного критерію виступають: уміння передбачити і спланувати музично-педагогічні дії; корекція постановки фахових завдань; уміння рефлексивно оцінювати музично-педагогічні ситуації.

Вивчення досвіду роботи вчителів музики з керівництва творчими шкільними колективами спонукало до визначення критерієм діялісно-творчого компонента міру творчої спрямованості на практичну музично-педагогічну діяльність. Показниками даного критерію виступають: прояв усвідомленого вибору індивідуального стилю музично-педагогічної діяльності; вияв здатності до усвідомленого вибору індивідуальних педагогічних дій.

Узагальнення результатів проведення констатувального експерименту дозволило визначити діагностичні характеристики чотирьох рівнів сформованості досліджуваного феномена, а саме: високий, достатній, середній, низький. У якості критеріїв фахової самостійності студентів виступали: уміння самостійно визначати завдання роботи з творчим колективом; уміння виявляти загальні та специфічні проблеми у процесі роботи; вміння знаходити найдоцільніші методи і прийоми творчої взаємодії у колективі; свідоме відношення до вивчення художнього репертуару; здатність до усвідомленого проектування власної фахової позиції. Здатність до корекції постановки фахових завдань, уміння обирати відповідні форми впливу на творчий дитячий колектив є виявами педагогічної рефлексії майбутніх учителів музики [3, 249]. Суттєвим внеском у розвиток досліджень рефлексивних дій в галузі музично-педагогічної підготовки майбутніх учителів музики стали дослідження з психології творчості (Л. Виготський, О. Леонт'єв, Б. Теплов), з музичної педагогіки (Б. Асаф'єв, Л. Баренбойм, В. Медушевський), з теорії музичного виконавства (М. Давидов, Г. Коган, Г. Нейгауз). Науковцями доведено, що функціонально рефлексія спрямована на розвиток фахового самовдосконалення студентів.

Студенти, що демонструють мало усвідомлену мотивацію до вибору професії вчителя музики, слабо виражений інтерес до самопізнання, низький рівень потреби в особистісно-професійному зростанні, певну обмеженість щодо самостійного застосування отриманих фахових знань були віднесені нами до низького розвитку фахово-орієнтаційної спрямованості на музично-педагогічну діяльність. Вони у процесі педагогічної взаємодії з творчим дитячим колективом не володіють мистецтвом музично-виховної роботи з учнями, не виявляють конгруентності та толерантності; майже не спроможні ідентифікувати себе з музичним твором у процесі його інтерпретації; виконання музичного твору свідчить про відсутність у студента особистісно-ціннісного ставлення до музичного мистецтва; загальна пасивність до концертних виступів з дитячим творчим колективом або негативне ставлення до них; низький рівень умінь передбачити і спланувати музично-педагогічні дії; студенти, віднесені до цього рівня не спроможні до коригування поставлених фахових завдань; у практичній діяльності виявляють низький рівень умінь проектувати тактику особистісно-професійного розвитку; не ініціюють самостійний вибір фахових завдань і їх

корекцію; спираються на статичний стереотип – уміння самостійно імітувати музично-педагогічні дії за заданим зразком; не спроможні до рефлексивного оцінювання музично-педагогічних ситуацій; не простежується прагнення цих студентів до усвідомленого вибору індивідуального стилю музично-педагогічної діяльності, не виявляють здатність до усвідомленого вибору індивідуальних педагогічних дій.

Майбутні вчителі, котрі продемонстрували недостатньо виражене мотиваційне спрямування щодо опанування професією, певне усвідомлення власного ставлення до музичного мистецтва були віднесені нами до середнього рівня розвитку фахово-орієнтаційної спрямованості на музично-педагогічну діяльність. Для них є характерним ситуативний інтерес до музично-педагогічної діяльності, невисокі показники прагнення до самопізнання та епізодична спрямованість на особистісно-професійне зростання. Характерними для них є недостатньо розвинуті комунікативно-поведінкові та проєктивно-моделюючі вміння, що сприяють здатності прогнозувати та передбачати наслідки педагогічної взаємодії з творчим дитячим колективом; у процесі педагогічної взаємодії з творчим дитячим колективом не завжди створюється креативне середовище спілкування; характерними є невисокі показники здатності цих студентів до ідентифікації себе з твором мистецтва у процесі його інтерпретації, під час виконання музичного твору демонструють поверхове особистісно-ціннісне ставлення до музичного мистецтва; невисокі вимоги до процесу оволодіння комплексом фахових умінь та навичок під час індивідуальної роботи над твором з дитячим творчим колективом та доведення його до стану концертної готовності у найкоротший термін; виявляють посередню спроможність щодо розробки проектування тактики особистісного та професійного розвитку; студенти цього рівня володіють окремими технологіями музичного навчання і виховання, проте використання останніх не завжди базується на об'єктивній діагностиці наявного особистісного розвитку учнів; вимагають вдосконалення фахові здібності та відповідні музично-педагогічні вміння цих студентів, епізодичними є уміння передбачити і спланувати музично-педагогічні дії; фіксуються періодичні прояви уміння коригувати поставлені фахові завдання; у стадії становлення знаходиться спроможність до рефлексивного оцінювання музично-педагогічних ситуацій; середній ступінь рефлексивного оцінювання музично-педагогічних ситуацій, з тенденцією до знижен-

ня; студенти цього рівня прагнуть до адекватного усвідомленого вибору стилю музично-педагогічної діяльності, характерним є коливання самооцінки в залежності від успішності протікання їх навчальної діяльності; епізодичним є вияв здатності цих студентів до усвідомленого вибору індивідуальних педагогічних дій.

Студенти, які виявляють усвідомлену позитивну мотивацію щодо опанування професійною діяльністю вчителя музики, високі показники інтересу до музично-педагогічної діяльності, прагнення до самопізнання, спрямованість на досягнення успішного результату діяльності, на особистісно-професійне зростання продемонстрували достатній рівень підготовленості до фахової діяльності. Вони прагнуть до одержання нових музично-педагогічних знань, обґрунтування фахових завдань; характерною є самостійна установка на музично-педагогічну діяльність; виявляють певну особистісну спрямованість щодо осмислення навчального матеріалу; позитивною є мотивація готовності цих студентів до досягнення успіхів у навчанні; виявляють достатньо розвинуті комунікативно-поведінкові та проєктивно-моделюючі вміння прогнозувати та передбачати наслідки педагогічної взаємодії з творчим дитячим колективом: досить стійким і продуктивним є створене ними креативне середовище спілкування з творчим дитячим колективом, здатні до прояву конгруентності та толерантності, досягають мети взаємозбагачення всіх суб'єктів педагогічної взаємодії; художньо-педагогічна інтерпретація музичних творів супроводжується виявами елементів педагогічно-виконавської майстерності; достатній рівень спроможності цих студентів до ідентифікації себе з твором мистецтва у процесі його інтерпретації; володіють здатністю до розробки проєктування тактики особистісного та професійного розвитку; прагнуть до самостійно-творчого пізнання, осмислення та узагальнення мистецьких явищ, виявляють уміння ефективно організувати, передбачити і спланувати музично-педагогічні дії; адекватним є рефлексивне оцінювання музично-педагогічних ситуацій; студенти цього рівня прагнуть до усвідомленого вибору стилю музично-педагогічної діяльності, володіють окремими технологіями музичного навчання і виховання, здатні включатись у різні види музично-педагогічної діяльності, спрямовані на досягнення успіхів в ній, притаманним для них є усвідомлений вибір індивідуальних педагогічних дій; спроможні до об'єктивної діагностики наявного особистісного розвитку учнів і врахування потреб школярів

щодо опанування музичним мистецтвом.

Майбутні вчителі музики, котрі виявляють глибоке внутрішньо мотивоване, усвідомлене ставлення до оволодіння музичним мистецтвом, демонструють стійкий інтерес і компетентне особистісне уявлення про особливості майбутньої професійної діяльності віднесені нами до високого рівня підготовленості до фахової діяльності. Важливими ознаками даного рівня виступають високі показники прагнення особистості до самопізнання; студенти виявляють наполегливість та особистісну спрямованість в осмисленні навчального матеріалу; творчо оперують системою між-художніх знань, виявляють художньо-асоціативні, аналітичні, проєктивні вміння, спроможні свідомо та варіативно вирішувати музично-творчі завдання; характерною є стійка самостійна установка на музично-педагогічну діяльність; студенти здатні до самостійного обґрунтованого вибору методів і засобів продуктивної педагогічної взаємодії, виявляють такі природні якості як конгруентність та толерантність у створеному ними креативному середовищі спілкування з творчим дитячим колективом; взаємодія з дитячим творчим колективом ґрунтується на встановленні стосунків співпраці, співтворчості на засадах діалогового спілкування; студенти, віднесені до цього рівня мають здатність до ідентифікації себе з твором мистецтва у процесі його інтерпретування, простежується тісний зв'язок структурних, стилістичних, жанрових особливостей виконання з авторським задумом; демонструють особистісно-осмислену педагогічно-виконавську позицію з елементами фахової майстерності; показовою є здатність до свідомого та варіативного коригування поставлених фахових завдань; здатні проєктувати тактику особистісного-професійного розвитку; на цьому рівні студенти уміють рефлексивно оцінювати музично-педагогічні ситуації, в досягненні цілей особистісного і професійного розвитку використовують власний особистісно-творчий потенціал, ініціативу, самостійність, прагнуть до постійного самоаналізу, саморегуляції, самоорганізації, обґрунтованого вибору методів і форм фахової підготовки; виявляють уміння аналізувати процес і результати власної музично-педагогічної діяльності, здатні до.

У **висновках** доцільно зазначити, що у результаті виконання програми констатувального експерименту було з'ясовано вихідний стан критеріїв та показників підготовленості студентів до фахової діяльності та визначено рівневі характеристики виокремлених критеріїв дослі-

джуваного феномена. Доцільно констатувати, що активність студентів на шляху особистісно-професійного акмеологічного зростання, пізнання і самопізнання забезпечується їх ставленням до оволодіння музичним мистецтвом, усвідомленим вибором індивідуальних педагогічних дій.

Література

1. Абдуллин Э. Б. Методологический анализ проблем музыкальной педагогики в системе вузов-

ского образования / Едуард Борисович Абдуллин. — М. : Прометей (МГПУ), 1990. — 188 с.

2. Деркач А. А. Акмеологические основы развития профессионализма / Анатолий Алексеевич Деркач. — М. : Изд-во Московского психолого-социального ин-та; Воронеж: НПО «МОДЭК», 2004. — 752 [2] с.
3. Хуторской А. В. Дидактическая эвристика: теория и технология креативного обучения : монография / Андрей Викторович Хуторской. — М. : МГУ, 2003. — 416 с.

ФЕДОРИШИН В. И.

КРИТЕРИАЛЬНО-УРОВНЕВЫЙ АНАЛИЗ АКМЕОЛОГИЧЕСКОГО РАЗВИТИЯ СТУДЕНТОВ ИНСТИТУТОВ ИСКУССТВ

В статье раскрыт критериально-уровневый анализ акмеологического развития будущих учителей музыки в институтах искусств педагогических университетов. Выделены уровни формирования обозначенного феномена, намечены пути дальнейшего акмеологического развития будущих учителей музыки.

Ключевые слова: критериально-уровневый анализ, будущие учителя музыки, акмеологическое развитие, институты искусств.

FEDORISHIN V. I.

CRITERION-LEVEL ANALYSIS ACMEOLOGICAL OF STUDENTS INSTITUTE OF ARTS

This article deals with criterion-level analysis acmeological of future music teachers in the Art Institute of Pedagogical Universities. For high quality requirements of professional training music teachers necessitate the creation and implementation of an integrated system acmeological of music students and teaching faculties and institutes of arts teaching universities. The results of theoretical generalizations about the problems of vocational training to the future music teacher allowed us to identify the most characteristic features of the structural integrity of the building model studied phenomenon: the integral unity of the cognitive-motivational, professional-orientation, communicative, behavioral, projective, and corrective action-creative components. Create a structural model of the educational process aimed at optimizing the professional training of students led to the diagnostic definition of criterion-level formation of the studied phenomenon based on selected indicators based on the list of requirements to specialists artistic professions under State standards of higher education, teaching methods of professional disciplines, pedagogy artistic direction. Distinguished level of formation of certain phenomena, namely high enough, medium, low. Intended acmeological ways of further development of future teachers.

Key words: criterion-level analysis, future teachers of music, acmeological Development, Institute of the Arts.

Подано до редакції 18.11.13

УДК 378.147

ПЕТРЕНКО О. М.

м. Миколаїв, Україна

ТЕХНОЛОГІЇ ТРАНСЛЯЦІЇ МУЗИЧНОГО ТЕКСТУ: ДО ПРОБЛЕМИ ВИКЛАДАННЯ ПЕДАГОГІКИ МИСТЕЦТВА

У сучасній музично-педагогічній освіті володіння технологіями трансляції музичного тексту складає необхідну умову професійної компетентності майбутнього вчителя. В діяльності музиканта-педагога аналіз музичного тексту стає важливим чинником художньо-педагогічної комунікації і складає основне завдання музично-естетичного виховання та просвітництва. Технології опанування музичного тексту на сьогодні складають основу предмету педагогіка мистецтва, а педагогічна практика потребує поєднання музично-творчої, навчально-методичної, науково-дослідницької та творчо-інтерпретаторської діяльності.

Ключові слова: технології трансляції, педагогіка мистецтва, традиційний музичний текст, новітній музичний текст, інтегральна технологія.

Постановка проблеми. В сучасній музично-педагогічній освіті володіння технологіями трансляції музичного тексту складає необхідну умову професійної компетентності майбутнього

вчителя. Поняття трансляція (від лат. translatio – передача) в сучасній практиці міжкультурної комунікації означає передачу художнього тексту як багатоканального повідомлення. Щодо музи-